

Osztályvizsga - munkásoknak

Az utolsó vizsganap. A Madách utcai általános iskola főtáborának képe pontosan olyan, mint érettségik felvételkor, idején a gimnáziumok vagy egyetemek folyosói. Izgatott, kipirult arcok, ideges járkálás, könyvgyűrogetés. A különbség csak az, hogy itt meglelt férfiak, harminc körüli asszonyok, családapák és családanyák is vannak, vizsgáznak.

Varga Ferencné két gyereket nevel, a fonalfeldolgozóban „szerencsére” délelőttös műszakban dolgozik, háztartást vezet és tanul — éjszaka. A hetedik osztály tananyagát.

— Tudom, hogy sokan mondják, divatból, de én tényleg mindig szerettem volna tanulni. Kevés a hat osztály a mai életben.

A sógora, Temesvári Sándorné a gyufagyár bölcsődéjében dolgozik, együtt határoztak úgy tavaly, befizetik az általános iskolát. Nevetve meséli: nem is a tanulástól, hanem attól félték, hogy a tanárok majd megmosolyogják őket, felnőttnél fejteljebbnek kell iskolás szigorúknak.

— Azt mondhatom, megszerettük velünk ezt az iskolát is, a tanulást is. Olyan kedvesek, megértettek minket, a nehézségeinkkel, úgy szólnak hozzánk, mintha egyenrangúak lennénk a tudásban. Pedig hát...

Kevés beszéltünk arról, hogy a több tudás és az arról szóló végbizonyítvány mellé mit kapnak még a dolgozók iskolájában az üzemek munkásai, a termelőszoftveket kezeltek tagjai. Szedgeden összesen harminc tanár oktat a felnőttek iskolájában. Napi munkájuk után fokozott figyelmet, megértést, kedves, emberi szót várnak tőlük azok, akik szintén ledolgozták már a nyolc órát. Nem könnyű itt senkinek, sem a katedra mellett, sem a pa-

dokban. De nagyobb örömsincs, ha néhány hét után oldódik a görcs a férfiak torkában, kezdenek természetesen mozogni a tantárokban, magabiztosan felelni a kérdésekre, elmaradnak a gyármoltalan félszeg mozdulatok, Erzik, hogy többek lettek.

— Tudja, milyen jó érzés felfedezni, mennyi érdekes szép dolog van a világon! Azt mondom, nem is élet, amelyiket úgy éljük, hogy nem tudnak ezekről — mondja elgondolkodva, már vizsga utáni felszabadult sóhajtással Csanádi István. Autófényező a Vas- és Fémipari Ktsz-nél, úgy negyvenesnek nézem. Két gyereke van, és azzal büszkélkedik, hogy több időt tölt háztartási munkával, mint a felesége. Szeret főzni. Ejjel tanul Magyarból a népmese és a népmonda volt a tétele, a Balaton kezeléséről mesélt egy mondat. „Aztán csak így mesélke a Balaton keletkezéséről?” — kérdezte mosolyogva az osztályfőnök, Duda Gyuláné. „Mivel a monda szájhagyomány útján terjed, több változata van. Egyik tősz hozzá, a másik vősz el belőle...” — tárja szét a karját Csanádi István. A vizsga után Mojzes István, a Felszabadulás Tsz traktorosával (töle hallottam a legjobb feleletet) indulnak, hogy leblítsék kicsit az izgalmaikat.

Az utolsó nap vizsgázóival együtt 404-en zárták sikerrel ezt a tanévet. Ha megmondjuk, hogy az 1969-70-es tanévben 231-en voltak, egyértelmű előrehaladásról beszélhetünk. Ha azt is számításba vesszük, hogy a hagyományosak mellett szinte évente új, a munkások életmunkájuk után fokozott figyelmet, megértést, kedves, emberi szót várnak tőlük azok, akik szintén ledolgozták már a nyolc órát. Nem könnyű itt senkinek, sem a katedra mellett, sem a pa-

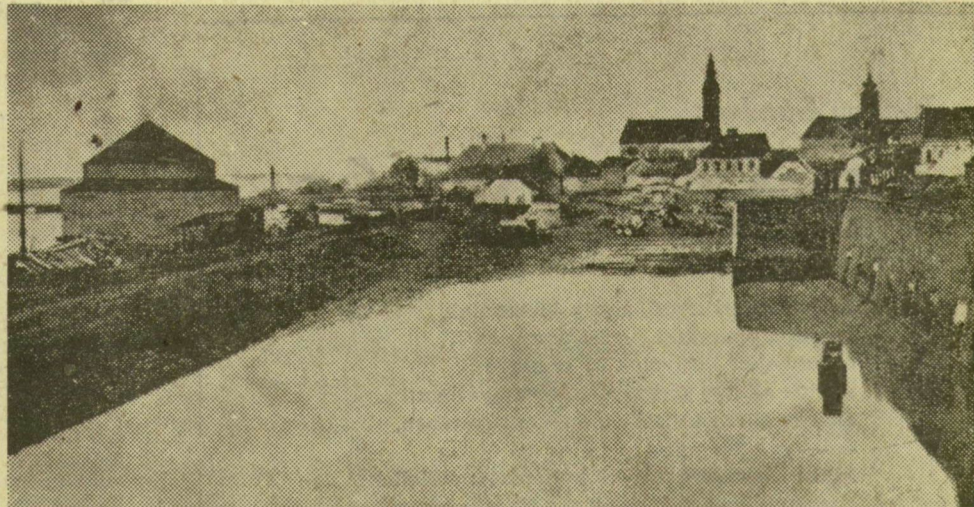
nyolcadik osztályt egy nap-tári év alatt végezzék el) vezetnek be; a pedagógusok új módszereket próbálnak ki; elviszik az embereket műzeumba, könyvtárba, városnézőbe — okkal örülhetünk e fejlődésnek. Hogy még korántsem rózsás a felnőttoktatás helyzete, hogy a nagy feladatok ezután is ott tornyosulnak a fenntartók, szervezők, oktatók és iskolába járók előtt, néhány számadat mutatja: Szedgeden, a DÉLÉP 1065 dolgozójának nincs meg a nyolc osztálya (Össz létszámuk: 3 ezer), a Pannónia Szörmefeldolgozó Vállalatnál az 538 dolgozó közül 240-en nem fejezték be az általános iskolát, a Pamutnyomóipari Vállalatnál 932-en, a KSZV három üzemében 1902-en. A dolgozók iskolájának nagyon sok hász éven aluli tanulója van!

Csanádi Gézától, a városi tanács művelődésügyi osztálya munkatársától a jövőre induló tanfolyamokról kér-tünk tájékoztatást. — A hagyományos tízhó-napos esti és levelező tagozat itt is, a Hámán Kató iskolá-ban is indul, ebben a hónap-ban még lehet jelentkezni. Dorozsmán és Algyón már elegenden vannak az öthonapos rövidített tanfolyamokra, ugyanilyen itt, a Madách ut-cában is lesz. Ezeket kivül indul egy nyolcvanórás vizs-gára előkészítő tanfolyam, amelyre azonban csak az ön-álló, otthoni tanulást vállaló dolgozók jelentkezését vár-juk.

Sulyok Erzsébet

A rakpart regénye

A nullapont megteremtője

Balról a vízi bástya. A víz a vár falai előtt. Egykorú felvétel

Szélid és haragos állapotban a Tisza szinte minden évszakban odavonozta a támfal, a mellvéd biztonsága mögé a kíváncsi bámulók sokaságát. A rakparton nem lehetett ödöngeni, lábatlan-kodni. Onnan elparancsol-ták a nézelődőket a ki- és berakodást végző, kevés be-szédű, inukat megfeszítő teherhordók, szemet és ho-mokot a hajókból kubikolók, majd lélekvesztő pallókon a megpúpozott talicskákkal a rakpartra és visszatáncoló kirakodók hangos megjegy-zéseikkel. A munka ritmusa olyan gyors volt, hogy abban nem lehetett megállni, mert

akkor parancsoló hangok a hajótulajdonosok, szállí-tók, átvévo és árut beha-józtató kereskedők, vállal-kozók folyton gazdagodtak, s megszedték magukat a Ma-ros „arany”-homokját ku-bikoltató dereglyések is, míg a másik oldalon a nekik dolgozó kikötőmunkások a szegénység, az inség álla-potában maradtak akkor is, mikor már kiesett a kezük-ből a munka, kiöregedtek, és a sorba állók közül már nem őket, hanem a fiatalabba-kat választották, mert a friss erő többet kamatozott.

A ráérő nézelődők sokasá-ga akkor másféle érzéssel, kicsit az aggodalom bizser-getésével és haragosan néz-te a Tiszát, amikor dagadoz-ta és tajtékos habokkal hõmpölygött el. A szédítõ sodrás nem mindenkinek juttatta eszébe, hogy annak idején milyen korszakalkotó programot hirdetett meg Széchenyi a folyók mega-bolázására és hajózhatóvá tételére, s hogy legfõbb híve és támogatója ebben a tö-rekvésben Vásárhelyi Pál, aki a korszakos munkákat megkezdte, a nyomába lé-põk pedig végrehajtották következetesen akkor is, ha a kivitelezésbe csúsztak hi-bák, fehéletességek, megal-kuvások és nyereszkesedések, amelyekrõl késõbb még szó-lunk. Eppen Szeged vonat-kozásában akkoriban az építkezések sorában kiemel-ten rangos rakpartja és part-falai létrehozásában, amely-nek létét nem lehet elvá-lasztani a Tisza-szabályo-zás programjától, sem a nagy szegedi árvízrõl, majd az azt követõ kolosszális városépítési végrehajtásától.

Kezdetrõl és fõntrõl ha-ladva lefelé — 1831-tõl 1838-ig, különbözõ idõsza-kokra megosztva — az ál-lam magára vállalt költsé-ge 68 év alatt 145 millió 546 ezer 474 korona a Tisza sza-bályozására, mederrendezé-sre, átvágásokra. Olyan adat

is maradt viszont, miszerint az akkori árvízvédelmi tár-sulatok aránytalanul többet kényszerültek magukra vál-lalni a terhekbõl, például 1846—1916 között — szintén idõszakokra bontva — 281 millió koronát. Az államnak ugyanezekre az esztendõkre és munkákra szabott összege mellett vagy azzal szemben.

Szedgednek van egy lérye-ges közvetett szerepe még a Tisza-szabályozás kezdete elõtrõl. A jelességre Hu-szár Mátyás emelte 1819—20-ban, amikor ez a mozgé-kony mérnök „a szegedi vár déli kõrbástyájának, az úgy-nevezett vízi bástyájának ol-dalában elhelyezett” és a vár lebontásáig ott állt víz-mércén jelölt meg úttörõ-ként a Tisza legkisebb itte-ni nulla szintû vizállását, viszonyítva azt a Duna bel-gári legkisebb vizállásához.

Ez a megjelölés kiinduló ponttá vált a folyó késõbbi szintezési hálózatában, és ma is ez a mérce az irányadó. Ugnis az akkori láb hossz-mértéket átszámították cen-timéterre. Amikor tehát a Tisza nulla szintû vizállását látjuk, vagy olvasunk róla, akkor Huszár Mátyás alko-tására gondoljunk legalább mi, szegediek, akik ma fel sem tudjuk fogni, hogy a munkában fáradságtalan mérnökölõd mennyire lé-nyegesen újat alkotott. A szegedi vízi bástya ezáltal a megjelöléssel, vízmércével került be a folyószabályozás történetébe olyan maradandóan, hogy mindmáig idé-zik, hivatkoznak rá, pedig már hol van a vár és hol van vízi bástyája, amelyet akkor a hajósok, réveszek, a vizek vonulását kísérol szak-emberek, olyannyira figyel-tek és igazodtak hozzá.

Védtek is a bástya falá-hoz rögzített vízmércét a jégzajlásoktól, a hajók oda-útódésétõl, hogy meg ne sé-rüljön, el ne mozdulhasson, mert olyan nagy fontossága volt. Amikor a bástyát le-bontották, a vízmérce elke-remült onnan, s a történelmi pillanatot még fotóval is megörökítették, amely kü-lönbözõ kiadványokban ma is látható.

Lódi Ferenc

Könyvheti irodalmi est

Beszélgetés Mándy Ivánnal

Mérsékelt sikerû irodalmi estek után a könyvhét záró-eseménye — kellemes megle-petésként — élményt adó ta-lálkozás volt. Nem lehet kü-lön vizsgálni, méginkább le-hetetlen rangsorolni az est élményszerû mozzanatait, összefonódnak, feloldódnak az ott teremtdõtt, mindenki által jól érzékelhetõ külön-leges hangulatban. A szemé-lyes találkozások atmoszférá-ját, a kölcsönösen szót értes, a közös gondokon való együttgondolkodás pillana-tait, mégis elsõsorban a mű-vek, Tornai József versei és Mándy Iván prózai írásai te-remtették Margittay Áginak, a József Attila Színház, és Végvári Tamásnak, a Thália Színház tagjának öntörvé-nyû, de az alkotáshoz hû, pontos, árnyalt előadásában. Másrészt, a kötetlen-köz-vetlen, őszinte és érdekes beszélgetés, amelyet Paál István folytatott az est vend-geivel pénteken, a November 7. művelődési központban.

Mándy Iván József Attila-díjas író beszélt az esten a mozirol, gyermekkori, meg-határozó élményrõl. Úgy tû-nik, a témaválasztás mellett az írói szerkesztésmód alaku-lására is hatott a „régî idõk mozija.” Áttételesen, fekete-fehér álló és nyugtalan, vi-báló mozgóképekben, hangu-latok plasztikus rajzával közvetíti prózája a XX. szá-zadi emberhez szóló gondo-latokat.

— Valóban, a képszerű szerkesztés, a hangulati szer-kesztés lehetővé teszi és bi-ztosítja egyrészt a mozgál-maságot, de fõként az érzés-

letes, tömör kifejezést. Ez a kifejezésmód tömörsége jel-lemzi — úgy hiszem — en-nek a századnak a prózáját, a kifejezésnek ezt a formá-ját igényli a század embere.

— És „merre tart” véle-ménye szerint a mai magyar prózairodalom?

— Hogy merre? Sejtlemem sincs. Kár lenne errõl előre „dõíteni”, hagyjuk meg ki-nek-kinek a nagy lehetõsé-geket — mondja, és moso-lyából érteni lehet: hisz a tehetségben.

— Csutak-könyvei a gye-rekek kedvelt olvasmányai. Mi az álláspontja a most fo-lyó gyermekirodalom-vitá-ban?

— Nincs külfõn gyerek- és felnõttirodalom, csak iroda-lom van. Meggyõzõdésem, hogy ami nem jó a gyere-keknek, az nem irodalom a felnõtteknek sem. Hivatkoz-am hirtelen a Pál utcai fi-úkra, vagy a Légy jó mind-halálra? En soha nem ülök le úgy, hogy most gyerek-könyvet írok. Csutakhoz, azt hiszem, a témakör miatt for-dulnak a gyerekek. Eredeti-leg hangjátéknak készült, és bizonyos fokig kényszerültem a műfaj sajátos követelmé-nyeihez alkalmazkodni.

— Mikor kapunk új Mán-dy-könyvet?

— Arról a bizonyos nyom-dai áttûrásról nem szívesen beszélek, de ha nem vásár-lásra gondolt, talán egy-más-fél év múlva. A Zsámboki mozi-járól van szó, állandó-an és lassan dolgozom rajta. Ezenkívül ismét egy, témájá-ban gyerekekhez is szóló, könyvet tervezek.

S.E.

Változás a tüdőszűrésben

A szegedi Kálvin téri tü-dőszűrő állomás idén összel éri el az első komolyabb év-fordulót — működésének első tíz éve zárult el ebben az időpontban. A szűrőállomás munkája szerves része a vá-ros egészségügyi ellátásának, és ez alatt a tíz év alatt a város lakossága megértette ezt a nagy célkitűzést, ami-ért ez az intézet dolgozik.

A modern orvostudomány minden ágában az eredmé-nyes munka egyik feltétele a betegségek korai felismerése. A szűrőállomás első-sorban a tüdőgümőkór korai felismerése céljából létesült, és elmondhatjuk, hogy ez a tíz év ebből a szempontból eredményes volt. A tüdőgü-mőkór elveszítette életveszé-lyes jellegét, a kezdeti stá-diumban felfedezett betegek pár év alatt teljesen visz-zanyerik egészségüket és munkaképességüket.

Hasonló módon az egyéb mellkasi betegségek korai felismerése is orvosi feladat. A tüdő és mellkasi szer-vek gaganatai, az idült lég-úti és szívbetegségek, vele-született rendellenességek és sok más betegség korai fel-ismerése válik lehetővé a rendszeres lakosságszűrés során.

A lakosság nagyobb része megértette ezt a munkát, és pontosan meg is jelenik a behívás időpontjában, az évek alatt kialakult sorrend szerint. Az év első felében az I. kerület, majd a II. és

III. kerület lakói kerültek szűrésre.

A közigazgatás átszervezé-s folytán a szűrőállomás ütemezési sorrendjében is változás történt: ez év elejé-től kezdve az egész város lakossága egy folytatódagos névsor szerint kerül behí-vásra, és nem pedig kerüle-tenként. A lakosság igényét és megszokását bizonyítja, hogy sokan keresik fel a szűrőállomást azzal a kér-déssel, hogy miért nem kap-tak eddig behívót — más évben már ebben az idő-pontban megtörtént a vizs-gálatuk.

A sok telefonérdeklõdésre tekintettel fontosnak tartjuk közölni a fentieket — tehát, hogy a névsor az egész vá-rosban folyamatos, így lesz-nek akik késõbb, mások ko-rábban kapnak behívót a megszokottnál.

Az átszervezés csak az idén okoz ilyen változaso-kat, jövõre megint kialu-lul a rend, és mindenki évente a most követett sor-rendben kerül újra szűrésre. A szűrőállomás dolgozói itt ragadják meg az alkalmat, hogy megkérjék azokat, akik valamilyen ok miatt nem kapnak behívót, hogy önként is jelentkezzenek. Minden további nélkül meg-történik a vizsgálatuk, és ha az adataik a szűrőállomás birtokába kerülnek, a továb-bi években már be tudják őket is hívni.